

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Dějiny Židů v Mladé Boleslavi.

Zpracoval

rb. A. E. Goldmann v Ml. Boleslavi.

Královské krajské město Mladá Boleslav (město Boleslava Mladého nad Jizerou; Juvenis Boleslav, Neoboleslavia, Jungbuntzel, Jungbunzlau) bylo založeno jako hrad knížetem Boleslavem II., Mladým, kolem r. 983. Leží na střední Jizeře, na ostrohu, kde ústí se Klenice; je vzdálena od Prahy 56 km. Král Ferdinand I. povýšil Ml. B. na město l. 1528, l. 1600 stala se Ml. B. městem královským, za císařovny Marie Terenzie sídlem krajských úřadů, městem krajským.

Židé obývali v Ml. B. o d ě a s ů n e p a m ě t n ý c h, jak staré jsou knihy městské (1471). Za císaře Rudolfa II. vymohli si privilegium na 12 domů při hradbách za kostelem, od knížete Karla z Lichtenštejna na nových 18. Nebyli sousedy, nýbrž jen obyvateli. Měli své výsady živnostenské od králů českých, od Ctibora Tovačovského (z 1494), Jana z Šelnerka (1504), Kunráta z Krajku (1542). Boj, jež (1633) děkan Castalius vedl s františkány, byl mu tím nepohodlnější, ježto v též čas byl ve sporu se Židy boleslavskými a i v té příčině bylo mu dovolováno se ochrany arcibiskupské. Arcibiskup Harrach byl nakloněn františkánům a proto, jak z různých dopisů nelze nepozorovat, zachoval vůči Židům boleslavským dosti tolerance, že se tomu při tehdejší nesnášlivosti náboženské divíme. Obyvatelstvo i magistrát stáli na straně děkanově.

Židé boleslavští, kteří dle privilegií svých měli bydlet jen ve 12 domech v žid. městě, zmohli se v době národního úpadku, v době protireformace, když pozornost veřejnosti v jiné strany byla obrácena, že zakupovali domy jiné, až i v nejbližším okolí hlavního kostela, kde všeliké obchody své provozovali s hlukem a výtržnostmi při službách božích.

Židovka Veruna měla domek vedle samého hlavního oltáře, jež prý děkan Castalius dal zavřít. Židovky ujali se žid. starší a podali stížnost arcibiskupovi, jenž dal jí místa a poručil děkanovi, aby zmíněný domek Židům otevřel a Židovce v něm bydleti dovolil po tak dlouho, pokud by peníze za domek složené Židovce nebyly vráceny. Děkan však s provedením nespěchal. Nejprve ohradil se proti tomu, jako by byl Židovku mocně vystěhoval, ježto prý ona sama dobrovolně šla, netroufajíc sobě v místech těch déle bydlet, ani kostelníka svého v něj usadit prý nechtěl, neboť kostelník měl svůj vlastní a lepší příbytek za branou. Peníze že pro zlé časy zatím sebrati nemůže, na konec že tu celou věc magistrátu postupuje — jako by se ho ani netýkala. Otcové města ujali se vřele svého duchovního správce u samého arcibiskupa, jemuž psali 18. ledna 1634 asi v tato slova: „Jako jste z kanceláře vedle spisu a žádosti Veruny Židovky v příčině domečku, kterýž ona prý s dovolením vrchnosti boleslavské koupila a svým majetkem býti praví, poručiti ráčili (23. prosince 1633),

Geschichte der Juden in Jungbunzlau.

Bearbeitet von

Rb. A. E. Goldmann, Jungbunzlau.

aby této Židovce peníze za dům dané vráceny byly, nebo jiný dům směnou byl odevzdán, jest nám od p. děkana oznámeno. Lítostně a bolestně toho vyznáváme, že k vůli Židům neobřezaného srdce obzvláštní komise ve příčině domů židovských poblíže hlavního kostela zdejšího vystavených vyžádána byla, jejíž členové na tom se snesli a za věc spravedlivou uznali, že Židé těch domů blíž kostela vystavených, kdež se každodenně mše svaté konají a při jistých slavnostech s velebnou svátostí chodí, pro možné pohoršení od takových utrhačů držeti nemají, v čemž relaci zajisté knížecí arcibiskupské kanceláři učinili. — Židé předstírají jménem Veruny Židovky, že ten dům s volí a vědomím vrchnosti boleslavské byl koupen, kdo by ta vrchnost byla, neprokazují. Máme knihy zápisné, které jsou jako desky naše městské, že by jmenovaná Židovka jako i jiní Židé tu blíž kostela hlavního na domy zápisy měli, knihami prokázati nemohou. Jestliže Židé domy ty pokoutně (od knížete Lichtenštejna) koupili, jak se kupec najde v těch roztržitostech válečných, tehdy jim vráceno bude, ač-li co zaplatili, aby z oken toho domu na oltář a velebnou svátost, nač nejsou hodni hleděti, a čeho Bůh chrániti rač, patřiti nesměli, oč jsou se někdy, jak letopisové ukazují, pokusili a mnoho zla a rouhání způsobili.

Domek děkan koupil později pro kostelníka.

Požadavky vojska (válka 30 letá) byly kruté, nesnesitelné. Když rada města Ml. B. nemohla vyhověti přemrštěným požadavkům nejvyššího Šifra, byl purkmistr i s pány v radní světnici po 5 dnů ve vězení držáni. Obec koupila mu od Židů (dne 14. prosince 1644 vzato ze dvora 7 hus a dáno Židům na vykrmení pro švédského generála Mortaniho) 2 slepice, aby ho upokojila. Byl v květnu 1644 odvolán a odtáhl k Lito- měricům, kde větší moc vojenská se soustřeďovala.

Po celý rok nikdo sůl do města nepřivezl a obec koupila 63 beček soli od Žida Simona, jenž do roka ji čekal.

Židé byli osočováni jako zrádcové města. L. 1648/49 stráž na hradbách (proti Švédům) zesílena a sousedé napomenuti, aby neposílali na stráž osoby nedosta- tečné nebo pacholata; ani Židé nebyli tentokráte z té povinnosti vyjmuti.

Řemesla trpěla soutěží obyvatelstva žid., které ušetřeno bylo všech oněch persekucí pro náboženství; trpěla i některými předpisy církevními, kterými byla zkracována.

Židé zmocnili se všech živností, ba i prodeje soli, jenž býval vždy monopolem městským. Povoznictví bylo úplně v jich rukou a i páni, ač měli „obecní kočárek“, a dvůr městský, ač i na „sukni kočovskou“ lečtější groš obětovali, když chtěli jeti do Prahy k úřadům neb objížděti pole, najímali od Židů povozy. Ani vojsko nebylo u Židů ubytováno, vykupo-